

MER INFORMASJON OM FREMTIDSFULLMAKT

1. Grunnleggende informasjon om ordningen

1.1 Hva er en fremtidsfullmakt?

En fremtidsfullmakt er en fysisk fullmakt som gir én eller flere personer mulighet til å ivareta fullmaktsgivers interesser på angitte områder dersom fullmaktsgiver, på grunn av sinnslidelse, demens eller alvorlig svekket helbred, ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser i forhold som er omfattet av fremtidsfullmakten, jf. vergemålsloven § 78.

1.2 Hvilken betydning har det at man oppretter fremtidsfullmakt?

Opprettelse av fremtidsfullmakt er et privatrettslig alternativ til ordinært vergemål, og kan delvis eller fullt ut erstatte vergeordningen og offentlig innblanding. En fremtidsfullmakt gir den enkelte større grad av selvbestemmelsesrett også etter at man ikke lenger er i stand til å ta stilling til spørsmål på egne vegne.

1.3 Når er det aktuelt å bruke en fremtidsfullmakt?

Så lenge man er samtykkekompetent, og dermed er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer (se punkt 2.2), vil vedkommende normalt kunne ivareta seg selv – enten uten andres hjelp eller ved å gi noen man har tillit til en alminnelig fullmakt. Ved alvorlig svekket helbred vil det likevel kunne være vanskelig. Dersom vedkommende, på et senere tidspunkt, blir vurdert å være ikke-samtykkekompetent i ett eller flere forhold vil han/hun ikke lenger være i stand til å ta avgjørelser på området. Alminnelige fullmakter vil også falle bort dersom fullmaktsgivers helsetilstand gjør han/hun ute av stand til å kalle tilbake fullmakten. Når personen ikke kan treffe en eller flere avgjørelser selv, og heller ikke kan overlate det til andre gjennom en alminnelig fullmakt, vil det oppstå behov for vergemål med mindre personen har opprettet en fremtidsfullmakt. Fremtidsfullmakten må da fullt ut dekke fullmaktsgivers hjelpebehov.

2. Opprettelse av fremtidsfullmakt

2.1 Hvem kan opprette en fremtidsfullmakt?

Fullmaktsgiver må «[ha] fylt 18 år». Vedkommende må i tillegg «[ha] evnen til å forstå fullmaktens betydning», jf. vergemålsloven § 79, jf. § 84. I sistnevnte vilkår ligger det at personen må være samtykkekompetent på opprettelsestidspunktet (se punkt 2.2). Så lenge fullmaktsgiver er samtykkekompetent står personen fritt til å trekke opprettede fullmakter tilbake eller opprette ny fremtidsfullmakt, jf. vergemålsloven § 89.

2.2 Hva er samtykkekompetanse og hvilken betydning har det?

Utgangspunktet er selvbestemmelse – den enkelte står fritt til å bestemme og treffe avgjørelser for eget liv. Redusert helsetilstand, da gjerne sykdom som medfører svekkelse av kognitive evner (for eksempel demenssykdom), vil kunne påvirke en persons evne til å treffe slike beslutninger. Hvorvidt en person er samtykkekompetent eller ikke må vurderes konkret. En person kan være samtykkekompetent i et spørsmål, og samtidig vurderes å være ikke-samtykkekompetent i et annet spørsmål som krever en mer sammensatt vurdering. Fylkesmannen legger normalt personens tilsynsleges/fastleges vurdering av hva personen er i stand til å ta stilling til til grunn. Ved vurderingen av samtykkekompetanse vil følgende være avgjørende:

- evne til å uttrykke valg
- evne til å forstå informasjon som er relevant for en avgjørelse
- evne til å forstå konsekvenser av et valg
- evne til å resonnere og avveie alternativer

2.3 Hvem kan være fullmektig?

For at en person skal kunne være fullmektig etter en fremtidsfullmakt må vedkommende «*ha fylt 18 år*» på tidspunktet fremtidsfullmakten skal benyttes og personen kan ikke «*være satt under vergemål*», jf. vergemålsloven § 79. Hvis fullmektigen selv har verge vil vedkommende gjerne ikke ha nødvendig kapasitet til å ivareta fullmaktsgiver. Det kan derfor være hensiktsmessig å utpeke en fullmektig som kan tre inn dersom den foretrukne fullmektigen blir forhindret fra å ivareta fullmaktsgiver.

Fullmektigen må være én eller flere bestemte (fysiske) personer. Det innebærer at man for eksempel ikke kan utpeke et advokatfirma.

2.4 Hvilke krav må være oppfylt for at en fullmakt skal kunne benyttes som fremtidsfullmakt?

2.4.1 En fremtidsfullmakt må være skriftlig

2.4.2 Fremtidsfullmakten skal undertegnes av «*to vitner som fullmaktsgiveren har godtatt*», jf. vergemålsloven § 81 første ledd. Det stilles i tillegg følgende krav til vitnene:

- Vitnene må ha fylt 18 år.
- Vitnene må forstå betydningen av å undertegne
- Fullmektigen, fullmektigens ektefelle, samboer, foreldre, barn og barnebarn kan ikke undertegne som vitne, jf. vergemålsloven § 81 andre ledd. På bakgrunn av alminnelige habilitetsbetraktninger bør det heller ikke velges vitner som kan ha

en egeninteresse i at det opprettes en fremtidsfullmakt med det aktuelle innhold. Det vil eksempelvis være tilfelle dersom et eller begge vitnene vil kunne motta gaver/arveforskudd etter fremtidsfullmakten, typisk barn av fullmaktsgiver/søsken av fullmektigen.

- Det er ikke nok at vitnene har undertegnet dokumentet. Det stilles også krav om at fullmaktsgiver skal undertegne fullmakten alternativt vedkjenne seg sin underskrift mens vitnene er til stede. Vitnenes underskrift skal påføres mens fullmaktsgiver er til stede og dette skal gjøres etter fullmaktsgivers ønske (se også punkt 3.1.2).

Fylkesmannen gjør oppmerksom på at vitner ikke skal undertegne på bakgrunn av at fullmaktsgiver på et tidligere tidspunkt har gitt uttrykk for at han/hun ønsket å opprette en fremtidsfullmakt.

2.4.3 Det må gå klart frem av fullmakten at den er ment å ha fremtidsvirkning, jf. vergemålsloven § 80 andre ledd. Nærmere bestemt at den skal gjelde etter at fullmaktsgiver har blitt så fysisk og eller mentalt svekket at han/hun oppfyller tilstandskravet i vergemålsloven § 78 – at vedkommende «på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten». Se punkt 5.2 for mer informasjon om dette tilstandskravet. Fylkesmannens eksempel på fremtidsfullmakt, som er tilgjengelig på www.fmoa.no, viser hvordan dette kan gjøres.

3. Fremtidsfullmaktens innhold og utforming

3.1 Hva bør fremtidsfullmakten inneholde (i tillegg til de absolutte kravene under punkt 2.3)?

3.1.1 Fremtidsfullmakten bør være datert, jf. vergemålsloven § 82 første ledd. Datering kan være avgjørende for eksempel dersom det senere oppstår tvil knyttet til om fullmaktsgiver var i stand til å opprette fremtidsfullmakten på opprettelsestidspunktet.

3.1.2 Vitnenes adresse og fødselsdato bør fremgå av fremtidsfullmakten. Det bør også fremgå at vitnene ved å påtegne dokumentet bekrefter at fullmaktsgiver har opprettet fremtidsfullmakten av egen fri vilje og at fullmaktsgiver hadde evnen til å forstå fremtidsfullmaktens betydning, jf. vergemålsloven § 82 andre ledd.

3.2 Hva kan fremtidsfullmakten omfatte?

Fullmaktsgiver har stor grad av frihet når det gjelder hva fremtidsfullmakten skal omfatte. Den kan omfatte både økonomiske og personlige interesser eller den kan begrenses til nærmere angitte forhold for eksempel salg av bolig og betaling av regninger, jf. vergemålsloven § 80. En fremtidsfullmakt kan også omfatte rettigheter

som nærstående har etter helselovgivningen, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3. Det er imidlertid ikke anledning til å gi fullmektigen rettigheter vedkommende ikke ville hatt som nærstående på dette området. Dersom fullmaktsgiver ønsker hjelp og veiledning for at fremtidsfullmakten i størst mulig grad skal dekke fullmaktsgivers behov i fremtiden anbefaler vi at man kontakter en advokat.

3.3 Hva må man være særlig oppmerksom på når man oppretter en fremtidsfullmakt?

3.3.1 Salg av fast eiendom/borettslagsandel: Dersom fremtidsfullmakten omfatter salg bør det klart fremgå hvilken/hvilke eiendommer fullmektigen kan selge. Tilsvarende gjelder også hvis fremtidsfullmakten omfatter andre disposisjoner knyttet til eiendom, for eksempel utleie. Fast eiendom bør fortrinnsvis identifiseres med gårdsnummer, bruksnummer (eventuelt også seksjonsnummer) og hvilken kommune eiendommen faller inn under. Borettslagsleiligheter identifiseres ved at andelsnummer, navnet på borettslaget, og borettslagets organisasjonsnummer fremgår av fremtidsfullmakten. Dersom fullmakten også skal omfatte eventuelle fremtidige eiendommer bør det også fremgå.

3.3.2 Inhabilitet: En fullmektig kan i utgangspunktet ikke ivareta fullmaktsgivers interesser i spørsmål hvor fullmektigen er inhabil. Fullmektigen er inhabil dersom han/hun har, eller kan ha, en egen interesse i saken. Fullmektigen skal da kontakte Fylkesmannen slik at vi kan oppnevne en verge til å håndtere de problemstillingene hvor fullmektigen har en slik interesse, jf. vergemålsloven § 86 og § 91. Det kan for eksempel bli aktuelt dersom fullmektigen eller hans/hennes familie ønsker å kjøpe fullmaktsgivers eiendom. Et annet eksempel vil være utdeling av forskudd på arv eller større gaver til fullmektigen eller fullmektigens familie.

Fullmaktsgiver kan likevel bestemme at fullmektigen også skal kunne representere fullmaktsgiver i slike spørsmål, jf. vergemålsloven § 86 første ledd og § 87. Det må da gå klart frem av fremtidsfullmakten hva fullmektigen kan gjøre på fullmaktsgivers vegne, og hvilke begrensninger som gjelder. Alternativt kan det følge av fremtidsfullmakten at en annen fullmektig skal kunne tre inn og treffe beslutninger i slike spørsmål.

Fullmektigen kan, til tross for interessekonflikt, dekke egne nødvendige utgifter i tilknytning til oppdraget som fullmektig. Det samme gjelder utbetaling av et passende vederlag for arbeidet som fullmektig og utdeling av vanlige gaver til bursdager og lignende, jf. vergemålsloven § 87 og § 88.

3.3.3 Fremtidsfullmakten dekker ikke fullmaktsgivers behov: Mange oppgir at motivasjonen for å opprette fremtidsfullmakt er å unngå vergemål og offentlig innblanding. Likevel ser vi ofte at fremtidsfullmaktene vi mottar kun omfatter salg av bolig, forskudd på arv og betaling av regninger. I løpet av alderdommen er det gjerne

flere beslutninger som må tas, avgjørelser som da faller utenfor en fremtidsfullmakt begrenset til nevnte områder. Dersom man begrenser fremtidsfullmakten, enten dette er et bevisst valg eller en ren forglemmelse, vil man normalt ha behov for en vergeordning (som løper parallelt med fremtidsfullmaktsforholdet) når det dukker opp andre og/eller uforutsette forhold. Fylkesmannen ønsker derfor at fullmaktsgivere skal tenke nøye gjennom dette før man oppretter en slik fullmakt. Det finnes en rekke ulike eksempler på fremtidsfullmakt på internett. Enkelte av eksemplene er svært mangelfulle. Fullmaktsgivere bør være forsiktige med å bruke disse ukritisk. Ved behov for veiledning ved utforming av en slik fullmakt bør man kontakte en advokat.

3.4 Hva kan fremtidsfullmakten ikke omfatte?

En fullmektig kan ikke gis kompetanse til *«å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament eller samtykke til tvang og kompetansen i andre særlig personlige forhold [...] uten særskilt hjemmel i lov»*, jf. vergemålsloven § 80 tredje ledd.

Fremtidsfullmakten kan ikke omfatte flere rettigheter enn det en nærstående er gitt etter helselovgivningen.

4. Hva gjør jeg etter at fremtidsfullmakten er opprettet?

4.1 Skal fremtidsfullmakten sendes til Fylkesmannen eller registreres på annen måte?

Nei, det eksisterer ingen registreringsordning for fremtidsfullmakter.

Fremtidsfullmakten sendes først til Fylkesmannen når fremtidsfullmakten har trådt i kraft (se punkt 5.2 og 5.3).

4.2 Oppbevaring av fremtidsfullmakt

4.2.1 Det eksisterer per nå ingen oppbevaringsløsning for fremtidsfullmakter slik man har for testamenter.

4.2.2 Fylkesmannen anbefaler at fullmaktsgiver oppbevarer fremtidsfullmakten forsvarlig for eksempel i en bankboks, safe eller lignende og at dette gjøres i samråd med fullmektigen. For fullmaktsgivere som har få nære pårørende kan det også være hensiktsmessig å informere fastlege.

4.3 Kan en fremtidsfullmakt forhåndsgodkjennes av Fylkesmannen?

4.3.1 Fylkesmannen har ikke mulighet til å forhåndsgodkjenne en fremtidsfullmakt. Som fullmaktsgiver har man selv risikoen for at fremtidsfullmakten er gyldig opprettet og dekker fremtidig behov for og ønske om bistand. Hvis man

ønsker veiledning og hjelp når det gjelder utforming av en fremtidsfullmakt må man ta kontakt med en advokat.

5. Stadfesting av fremtidsfullmaktens ikrafttredelse

5.1 Hva innebærer stadfesting av ikrafttredelse?

Forutsatt at fremtidsfullmakten oppfyller formkravene (se punkt 2) og fullmaktsgiver kunne opprette fremtidsfullmakt på opprettelsestidspunktet (punkt 2.1 og 2.2), vil fremtidsfullmakten være gyldig uavhengig av Fylkesmannens stadfesting av ikrafttredelse. Stadfesting vil imidlertid være av bevismessig betydning ved at det kan gjøre det lettere for fullmektigen å representere fullmaktsgiver overfor tredjepersoner. Dersom Fylkesmannen stadfester ikrafttredelsen vil fullmektigen motta en attest som kan vises frem når vedkommende ivaretar fullmaktsgiver. Attesten vil også tinglyses/registreres i aktuelle registre før dokumentet sendes til fullmektigen.

5.2 Når trer fremtidsfullmakten i kraft?

En fremtidsfullmakt trer i kraft når fullmaktsgiver *«på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser»* i forhold som er omfattet av fremtidsfullmakten, jf. vergemålsloven § 78.

Så lenge fullmaktsgiver er samtykkekompetent (se punkt 2.2) vil vedkommende normalt kunne ivareta sine interesser gjennom en alminnelig fullmakt, og fullmakten vil først tre i kraft på et senere tidspunkt. Det vil imidlertid kunne stille seg annerledes dersom personen er alvorlig fysisk svekket («alvorlig svekket helbred»). Dersom fullmektigen er usikker på om fremtidsfullmakten har trådt i kraft eller ikke, kan Fylkesmannen kontaktes for veiledning og vedkommendes fastlege/behandlende lege/tilsynslege kontaktes for vurdering av fullmaktsgivers samtykkekompetanse.

5.3 Når kan fremtidsfullmakten stadfestes?

Fylkesmannen kan først stadfeste en fremtidsfullmakt når fullmakten har trådt i kraft (se punkt 5.2).

Tilsvarende gjelder for vedvarende fullmakter. En vedvarende fullmakt er en fullmakt som trer i kraft straks fullmaktsgiver signerer dokumentet eller på et nærmere angitt tidspunkt. Det skiller seg fra fremtidsfullmakter som skal benyttes en gang i fremtiden. Vedvarende fullmakter skal imidlertid oppfylle formkravene som stilles for at en fullmakt skal kunne brukes som fremtidsfullmakt i fremtiden (punkt 2.4). Den vedvarende fullmakten vil da kunne benyttes som alminnelig fullmakt frem til fullmaktsgiver eventuelt blir så fysisk og/eller mentalt svekket at han eller hun oppfyller tilstandskravet (punkt 5.2). Etter at fullmaktsgiver har kommet i en slik

tilstand vil alminnelige fullmakter ofte falle bort (punkt 1.3). En vedvarende fullmakt, som har vært benyttet som alminnelig fullmakt, vil da likevel kunne brukes, men da i kraft av å være en fremtidsfullmakt. Det er først når den vedvarende fullmakten ikke lenger benyttes som alminnelig fullmakt men som fremtidsfullmakt at Fylkesmannen kan stadfeste ikrafttreddelsen.

5.4 Må fremtidsfullmaktens ikrafttreddelse stadfestes?

Det er i utgangspunktet valgfritt om man ønsker at fremtidsfullmaktens ikrafttreddelse skal stadfestes eller ikke, jf. vergemålsloven § 84 første ledd hvor det fremgår *at «[f]ullmektigen kan be [F]ylkesmannen om å stadfeste ikrafttreddelsen»*. Fylkesmannen ønsker imidlertid å gjøre oppmerksom på at Statens Kartverk per dags dato krever at Fylkesmannen har stadfestet fremtidsfullmaktens ikrafttreddelse ved overdragelse av fullmaktsgivers eiendom. Det bør i så tilfelle søkes om dette i god tid for å unngå at salgsprosessen stopper opp i påvente av Fylkesmannens saksbehandling.

5.5 Hvordan går fullmektigen frem for at Fylkesmannen skal stadfeste fremtidsfullmaktens ikrafttreddelse?

For at Fylkesmannen skal kunne ta stilling til hvorvidt fremtidsfullmakten kan stadfestes eller ikke må følgende sendes inn:

- Fremtidsfullmakten i original
- Utfylt søknadsskjema
- Dokumentasjon på at fullmaktsgivers nærmeste pårørende er varslet om fremtidsfullmaktens innhold og ikrafttreddelse. Denne dokumentasjonen skal være signert av de pårørende og sendes inn sammen med søknadsskjemaet.
- Legeerklæring hvor det tas stilling til:
 1. Fullmaktsgivers diagnose(-r) (aktuelle diagnoser fremgår av punkt 5.2)
 2. Fullmaktsgivers evne til å ivareta egne interesser i økonomiske- og personlige forhold
 3. Om en eventuell manglende evne til å ivareta egne interesser har sammenheng med vedkommendes diagnose.
 4. Vurdering av fullmaktsgivers samtykkekompetanse når det gjelder personlige (herunder representasjon overfor offentlig myndighet) og økonomiske interesser (punkt 2.2)
- Fylkesmannen ber i tillegg om at fullmektigen sørger for at lege oversender legeerklæring/journalopplysninger som gir Fylkesmannen informasjon om fullmaktsgivers samtykkekompetanse (se punkt 2.2) på tidspunktet da fremtidsfullmakten ble opprettet. Dette er særlig viktig hvor fullmaktsgiver opprettet fremtidsfullmakten forholdsvis kort tid før den trer i kraft eller hvor fullmaktsgiver hadde en begynnende kognitiv svikt på opprettelsestidspunktet.

En fremtidsfullmakt gir Fylkesmannen mindre kontroll med at vervet utføres i tråd med fullmaktsgivers forutsetninger og interesser. Det er derfor viktig å sikre at vedkommende hadde nødvendig mental kapasitet da fremtidsfullmakten ble opprettet slik at fullmakten gir uttrykk for fullmaktsgivers overveide vilje.

Dersom Fylkesmannen ikke mottar helseopplysninger om fullmaktsgivers samtykkekompetanse på opprettelsestidspunktet må det påregnes lengre saksbehandlingstid.